

Společně v Euroregionu Beskydy

Stretnutie seniorov, 22.9.2020, Vychylovka skanzem, SR

Skansen Vychylovka sa nachádza v turisticky zaujímavej oblasti severozápadného Slovenska v pohorí Kysucké Beskydy, patriace do Chránenej krajinej oblasti Kysuce. Je situovaný v malebnom prostredí doliny Chmúra v katastri ovce Nová Bystrica – Vychylovka.

Základný kameň bol slávnostne položený 11. októbra 1974. Stála národopisná expozícia v prírode sa usiluje o rekonštrukciu sídelnej krajiny, prezentuje spôsob života a ľudovú kultúru na Kysuciach v druhej polovici 19. a na začiatku 20. storočia

Areál skanzen má rozlohu 18 979 m², na ktorých je postavených 35 objektov, z toho 17 vynštalovaných a 9 nevyinštalovaných a 9 objektov slúži na prevádzkové účely. Jednotlivé objekty sa nachádzajú z rôznych oblastí Kysúc. Okrem dnes už neexistujúcich obcí Riečnica a Hraelka sú v skanzene aj objekty z obcí Oščadnica, Zborov nad Bystricou, Klubiny, Korne a Dunajova. V areáli expozície sa zachovali pôvodne objekty, ktoré slúžili ako sezónne využívané stavby – cholváry, ktoré dokumentujú vývoj sezónnych obydlí na Kysuciach.

Z premiestnených solitérov a celkov možno spomenúť obytný dom z Oščadnice datovaný rokom 1805, dvojpriestorový dom pre lesných robotníkov z Dunajova, murovaný kostolík – kaplnka Panny Márie Ružencovej zo Zborova nad Bystricou z prvej polovice devätnásteho storočia. Najviac objektov je práve zo zátopovej oblasti Riečnice a Harvelky. Sú to prevažne obytné domy a hospodárske budovy z osád Rybovia, Do Potoka, Hruškuliakovia, Poništovia a Romanovia.

Jedným z pôvodných objektov v areáli je tzv. Šuľavov cholvárok. Cholvárkys boli sezónne využívané objekty s hospodárskou a zároveň obytnou funkciou, zväčša značne vzdialené od stálych sídiel ich majiteľov v obciach. Pôvodne to boli pastierske stavby využívané v období letného pasenia dobytku. Neskôr sa v ich blízkosti začala obrábať pôda. V súvislosti s relatívnou preľudnenosťou intravilánov obcí sa časť rodín, najmä ich mladší príslušníci sťahovali na cholvárkys, čím dochádza k ich premene na trvalé obydlia.

Šulávov cholvárok patrí k vyspelejším typom týchto objektov. Skladá sa z obytnej časti s vlastným vykurovacím zariadením a priestoru na ustajnenie dobytká. V podstreší sa uskladňovalo seno a objekt má aj kamennú pivnicu / klenutú/, ktorá slúžila na uskladňovanie zemiakov, ktoré na Kysuciach od konca 18. Storočia patrili k základným potravinám.

Objekt Mlyna a pily z Klubiny.

Výstavbou objektu začal koncom minulého storočia Ján Kubica avšak mlieť sa v ňom začalo až v roku 1921. Ďalší majiteľ Michal Fojtík, ktorý mlyn odkúpil roku 1926 dal vystaviť gáter s trinástimi pilami. Stavebný charakter objektu ovplyvnil pôvodný majiteľ drotár a vystáhoval, ktorý na svojich cestách v zahraničí mal možnosť zoznámiť sa s odbornými stavbami, hlavne v nemeckom prostredí. Jedná sa o stavbu hradnej konštrukcie / kostra s drevenou kostrou, medzery sú vyplnené tehlovým murivom./ Technické zariadenie mlyna i pily sa uvádza do pohybu vodným kolesom o priemere takmer 5 metrov na vrchnú vodu

Objekt Kaplnky Panny Márie Ružencovej zo Zborova nad Bystricou

pochádza pravdepodobne z prvej štvrtiny 19. Storočia. Je tvorený dvomi hmotami – loďou a vežou. Loď je ukončená poloblukovitou absidou. Pre objekt je charakteristická menšia výšková i pôdorysná nepravidelnosť daná stavebníkmi. Fasáda je bez výtvarnýchdobou výstavby a najmä neškolenosťou h detailov. Vo veži objektu sú dva zvony, väčší z nich pochádza z roku 1834 a bol odliaty zvonárom Kajetánom Cajdlom /Zeidlom/ v Trnave, menší pochádza z r. 1978 a bol vyrobený v Trenčíne.

Spoločne s kaplnkou bol do Múzea kysuckej dediny premiestnený Zborovský cintorín. Zaujímavým znakom mnohých cintorínov na Kysuciach sú liatinové náhrobné kríže a prícestné kríže, ktoré sa vyskytujú v rôznych tvaroch a množstvách.

[Obytný dom z Oščadnice](#) so stodolou pochádza z roku 1806. Podobne ako iné objekty ľudového... a staviteľstva v našom regióne je postavený zrubovou technikou. Na kamennú podmurovku, ktorá vyrovnávala terénu nerovnosť sa položil základný veniec zrubu. Staršie objekty majú steny zrobené z guľáčov.

[Obytný dom z Riečnice od Rybov](#). Je dátovaný na na nadpraží vstupných dier rokom 1810. Spoločne s dvojdielnym objektom, ktorý vidíte v pozadí sú to jediné objekty, ktoré sa vo dvore Rybovia v Riečnici zachovali po požiari v roku 1954. Jedná sa o trojdielny dom s pristavanou komorou, podpivničený kamennou klenutou pivnicou / pod komorou/.

I z b a – je zariadená tradičným nábytkom a je v nej inštalované zariadenie na domácku výrobu plátna. Tkáčsky stav- tu nazývaný krosná nachádzal sa v interiéroch kysuckých domov najmä v zimnom období. Na Kysuciach sa na nich vyrábalo hrubé /tzv. zrebné/ plátno, výlučne pre domácu potrebu.

[Roľnícka usadlosť z Riečnice – Do Potoka](#). Pozostáva z troch objektov: Obytného domu s maštálou v pivničnom priestore, maštale a stodoly s kamennou klenutou pivnicou a studňou. Spôsob stavby obytného domu poukazuje na značný zmysel kopaniačiarov pre praktické využívanie zvlneného terénu. Umiestnenie maštale v suterénom / pivničnom/ priestore malo aj praktickú funkciu. Jednak umožňovalo bezprostredný kontakt hospodára s dobytkom,

ktorému bola venovaná mimoriadna pozornosť, jednak živočíšne teplo z maštale udržiavalo teplo aj v obytnej izbe nad ňou. Pritom bol maximálne využitý celý zastavaný priestor v nerovnom teréne.

Obytný dom Ponišov z roku 1834 je trojdielny, trojpriestorový objekt s oddelenou miestnosťou v podstrešnom priestore. Na objekte je viacero výrazných výtvarných detailov – oblukovitých portálov a dvere, strecha je zakončená polkružím / tzv. baňcu/ s kotlíkom / tzv. hálkou/. Dno bane je zdobené výmaľbou. Esteticky pôsobivé sú aj štíty domu, zaujímavo pôsobí východná strana domu s okienkom podstrešnej komory.

Objekt je zariadený tradičným interiérom zhruba zo začiatku nášho storočia, izba bola jediným vykurovaným priestorom domu. Vykurovacie zariadenie s odvodom dymu bez komína, lapačom / tzv. kochom/ do podstrešia, patrí k archaickejšími formám. Tradične šikmo oproti pece býval umiestnený kultový kút a stôl s lavicami

Dom č. 691 rodiny Cingeľov predstavuje trojdielny dom s dvomi obytnými miestnosťami obývanými dvomi rodinami.

Takéto bývanie sa vyvinulo zväčša po rozdelení rodiny žembou niektorého z dospelých synov, po hospodárskom osamostatnení novozaloženej rodiny.

Väčšia z obytných miestností je zariadená tradičným nábytkom z prelomu 19. – 20. Storočia. Za zmienku stojí vykurovacie zariadenie s odvodom dymu ihlanovitým lapačom dymu vytvoreným výpletom z prútia a vymazaným hlinou.

Usadlosť z Hruškuliakovho dvora v Riečnici reprezentuje kopaničiarske sídlo postavené ďaleko od obce, ústredia, často hlboko v lesoch vybudované na pôde získanej po vyrúbaní stromov, vyklčovaním koreňov a ich spálením / tzv. žiarením/, čím sa lesná pôda nielen vyčistila od porastu , ale aj pohnojila popolom.

